

Perestroika jaapani stiilis

«Estonias» on saanud lavaküpsuks uus lugu. See on inglise helilooja sir Arthur Seymour Sullivan operett «Mikaado ehk Titipu linn».

See ei ole meie esimene pöördumine «Mikaado» juurde. 1911. aastal tõi selle lavale Paul Pinna, muusikaline juht oli siis Adalbert Wirkhaus. Paul Pinna kehas tasise Titipu linna ülemtimukat Ko-Kod, kaasa tegid toleaeegsed tuntumad näitlejad Benno Hansen, Alfred Sällik, Lully Wirkhaus, Gustav Avesson, Aleksander Blaubrik ja Alma Veltmann.

Lugu on kirjutatud üle 100 aasta tagasi. Võib tekkida küsimus, miks toodi meil lavale just see operett ja miks just nüüd. Sellele vastamiseks peab pisut vaatama Jaapani ajalukku.

Möödunud sajandi keskpaigas oli Jaapan Lääne-Euroopaga võrreldes mahajäänud agrarimaa. Sisemised vastuolud viisid riigi kodanliku revolutsioonini (1867/68). Suurfeodaalide sõjaline võim kukutati, troonile asus keiser Mutsuhito. Keiser oli edumeelne mees. Algasid tohutud muudatused poliitikas, majanduses, hariduses, kultuuris. Varem välismaale suletud Jaapan avas oma sadamad. Algas kaubavahetus, loodi palju ühissettevõtteid (Jaapani suhtes küll väga ebavõrdsete lepingutega), hakati korraldama reise Lääne-Euroopasse, uusi mate teadmiste saamiseks. Mitmed riigid rikastusid Jaapani arvel (eriti Suurbritannia) ja Euroopas oli moes Jaapani temaatika.

Niisugune oleks laias laastus ajalooline taust. 1885. aastal kavandati Londonis suurt jaapani näitust. Sellest ja juhuslikult seinalt mahakukkunud jaapani mõõgast sai tõuke ironilise loomuga libretist William Schwenck Gilbert, et kirjutada satiir inglise bürokraatia pihta.

Gilbert ja Sullivan olid selleks ajaks kirjutanud juba seitse operetti, mis Londonis olid väga menükad. Nende seekordne ühistöö kujunes aga triumfaalseks ja «Mikaadost» sai «Suveöö unenäo» kõrval kõige populaarsem inglise lavateos. Euroopas tekkis lausa «Mikaado»-hullus. Maailma lavadel on operett püsinud (küll teatud vaheaegade) praeguseni.

Tänapäevale lähemale on «Mikaado» toonud meie praeguse lavastuse tegijad. Gilberti käsikirja järgi tegi tõlke. Kalle Hein «Vanemuise» teatrist, lavaversioon ja laulude tekstid on lavastajalt Ago-Endrik Kergelt,

tema loodud on ka liikumisreeded.

Opereti tegevuskoha ja -aja kohta ütles lavastaja: «See on eeldatavasti Jaapan, aga samahästi võib kõik olla ka mujal, meile lähedasel ajal.»

Arthur Sullivan muusika annab nõudlikkuselt välja ooperi mõõdu ja mõnel pool ongi žanrimääratlusena märgitud ooper. Meie lavastuse muusikalised juhid on Norman Illis Reintamm ja Vello Pähn. Noor Kanada eestlane N. I. Reintamm tegi ka kontsertmeistritöö. Solistide muusikalise ettevalmistuse eest kandis hoolt Ulla Millistfer ja Jaanus Juul, koorile õpetas loo kätte Anne Dorbek. Lavastajale sekundeerivad assistendina Tiit Tralla ja liikumise repetiitorina Berta Krumm.

Ehtsalt jaapanliku lavapildi ja kostüümid on kavandanud vane muislane Georg Sander.

Mikaado on meie laval kas Kalju Karask või Teo Maiste ja see sõna tähendas Jaapani keisri tiitlit (kasutusel põhiliselt Euroopas).

Pisut tüki sisust.

Jaapanis on käimas suur ümberehitusprotsess. Laulvate mäs-supäevade aegu on Jaapani keisri — mikaado — poeg kohtunud imekauni neiu Yum-Yumiga (Sirje Puura, Eve Randkivi või Annika Tõnuri) ja temasse esimesest pilgust armunud. Yum-Yum oli kihlatud oma hooldaja Ko-Koga (Arvo Laid või Tiit Tralla), kes oli aga flirtimise eest surma mõistetud. Et pääseda oma kihlatu Katisha (Marika Eensalu või Ulle Tundla) käest, on troonipärja (Ants Kollo või Mati Kõrts) õukonnast põgenenud ja rändab ringi laulik Nanki-Poo nime all. Selline on eellugu. Opereti tegevustik algab sellest, et Nanki-Poo tuleb Titipu linna, sest ta loodab, et Yum-Yum on nüüd vaba. Linna võimukandjad Pooh-Bah (Voldemar Kuslap või Hans Miilberg) ja Pish-Tush (Rostislav Gurjev või Tõnu Kilgas) teatavad aga Nanki-Poole, et Ko-Ko on vanglast vabastatud «seoses üleminekuga teisele tööle» — ta on nimetatud linna ülemtimukaks. Mida see tähendab? Mis saab noortest armunutest? Miks tuleb Titipusse mikaado isiklikult? Kuidas käib ümberehitus jaapani moodi? — See kõik selgub juba teatris.

«Mikaado» esietendus on täna.

PILLE PALM

VAMBOLA SALUPUU foto

